

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

INSTITUUDI TEADUSPÄEV

26. SEPTEMBRIL KL 14.15-16.00

ÜLIKOOLI 18-139

AJAKAVA

14.15 TERVITUS

14.20 ETTEKANDED

15.30 JÄTKUB VABA ARUTELU

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

DIGITEKSTIDE UURIMISKESKUS (DigiTS)

LIINA LINDSTRÖM
liina.lindstrom@ut.ee

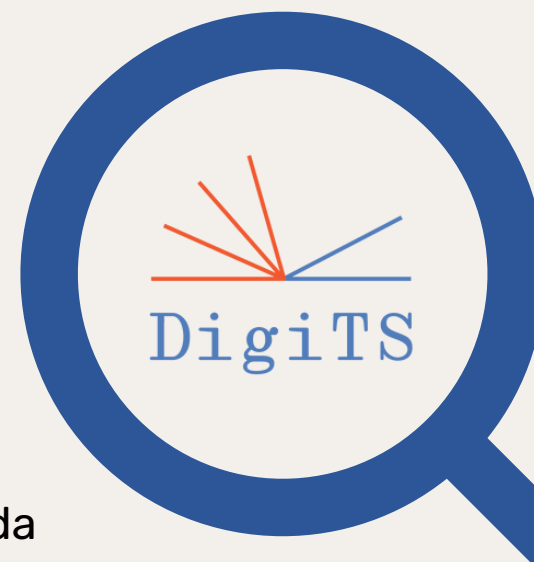

**Funded by
the European Union**

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

DigiTS (digits.ut.ee) on tekstianalüüsile keskenduv projekt, mida rahastab Euroopa Liit (2025–2030). Projekti raames on kokku pandud interdistsiplinaarne uurimisrühm, mis võimaldab instituudis mitmete uute tegevuste alustamisega.

Peamised eesmärgid:

- Käivitada Tartus uus, rahvusvaheline uurimiskeskus.
- Viia läbi kõrgetasemelist ja rahvusvaheliselt nähtavat teadustööd tekstipõhises digihumanitaarias.
- Parandada Tartu Ülikoolis digihumanitaaria õpetamise kvaliteeti ja suurendada õpetamise mitmekesisust.
- Nõustada koostööüksusi tekstianalüüsi meetodite rakendamisel, koolitada tulevasi teadlasi ja GLAM spetsialiste (sh luua mikrokraadiprogramm muuseumitöötajatele).
- Aidata kaasa tekstipõhise andmebaasi arendamisele ja haldamisele suurte keelemudelite jaoks.

Funded by
the European Union

TARTU ÜLIKOO
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

Projekti tööühm:

- Liina Lindström
- Maciej Eder
- Joshua Wilbur
- Bhumika Bhattacharyya
- Kristiina Vaik
- Botond Szemes
- Thiago Dumont Oliveira
- Loone Vilumaa

Mida pakume üliõpilastele?

- Tasustatud **praktika-/töökohad** (koormusega **0.25**) BA/MA tudengitele, kaks kohta igal projektiaastal.
 - Tööülesanded sisaldavad osalemist teadustöös, andmehaldust, administratiivseid ülesandeid, skriptide kirjutamist jm.Huvi korral kirjuta meie projektijuhile: loone.vilumaa@ut.ee.
- Uued digihumanitaaria kursused. Vaata pakutud aineid ÕIS-is ning dighum.ut.ee.
- Töötoad, seminarid jt üritused alustavatele teadlastele. Info tulevaste ürituste kohta: digits.ut.ee.

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

EKKD-TA2
2024-2027

EESTI KEELE MORFOSÜNTAKTILINE VARIEERUMINE (VarEs)

LIINA LINDSTRÖM, MAARJA-LIISA PILVIK

liina.lindstrom@ut.ee, maarja-liisa.pilvik@ut.ee

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

LIIKMED:

Liina Lindström

Maarja-Liisa Pilvik

Helen Plado

Triin Todesk

Mari Aigro

Lydia Risberg

Carl Eric Simmul

Len Toots

Annika Kängsepp

Kristel Algvere

Triin Aasa

Sofia Kriuchkova

Üliõpilased:

Georg Timoštšenko

Maria Merilo

Taavi Terasmaa

Margetta Pajuste

Projektis analüüsitakse
tänapäeva eesti keele
morfosüntaktilist varieerumist,
selle murdetausta ning
keelekorralduse mõju
varieerumisele.

I KORPUSUURINGUD

Mis varieerub?
Kus varieerub?
Kui palju varieerub?
Mis on varieerumise taust
(murded, keelekorraldus,
sagedus ja selle
muutumine)?

II HINNANGUKATSE

Milline varieerumine on
kõnelejatele vastuvõetavam?
Kuidas see seostub
murdetausta,
keelekorralduse
ja variantide
kasutussagedusega?

III SILMASEIREKATSE

Milline varieerumine tekitab
kõnelejale raskusi?
Kuidas see seostub
murdetausta,
keelekorralduse
ja variantide
kasutussagedusega?

Projektis analüüsitakse
tänapäeva eesti keele
morfosüntaktilist varieerumist,
selle murdetausta ning
keelekorralduse mõju
varieerumisele.

I KORPUSUURINGUD

Mis varieerub?
Kus varieerub?
Kui palju varieerub?
Mis on varieerumise taust
(murded, keelekorraldus,
sagedus ja selle
muutumine)?

II HINNANGUKATSE

Milline varieerumine on
kõnelejatele vastuvõetavam?
Kuidas see seostub
murdetausta,
keelekorralduse
ja variantide
kasutussagedusega?

III SILMASEIREKATSE

Milline varieerumine tekitab
kõnelejale raskusi?
Kuidas see seostub
murdetausta,
keelekorralduse
ja variantide
kasutussagedusega?

(kuni) majani
LIIASUS
(rohkem) ilus(am)

poisid kasvasid suur(t)eks
ÜHILDUMINE

sahtlites ~ sahtleis
**PARALLEEL-
VORMID**

käskisin sind ~ sul tulla
**ARGUMENT-
STRUKTUURID**

Mida pakume üliõpilastele?

Võimalust uurida ja kirjeldada mõnd varieeruvat keelenähtust

- erinevates korpustes,
- katsetega.

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

MOBIILIRAKENDUS SAYEST EESTI KEELE HÄÄLDUSE TREENIMISEKS

ANTON MALMI
anton.malmi@ut.ee

SayEst on Androidis töötav mobiilirakendus, mis on loodud eesti keele häälduse treenimiseks (täishäälikud, kaashäälikud).

2027. aasta lõpus tuleb välja **SayEst 2.0**, milles on täiesti uus sisu ja väljanägemine.

Hetkel veel käib töö äpi sisu mõtlemisega.

Meeskond:

- Anton Malmi
- Katrin Leppik
- (Pärtel Lippus)

Tegevused:

- Rakendusse harjutuste mõtlemine
- Kogutud andmete analüüsimine
- Uue rakenduse testimine
- TÜ eksperimentaalarendus

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

IDAST LÄÄNDE: EESTI KEELE JA LÕUNA- LÄÄNEMERESOOME KEELTE TÜPOLOOGILINE MUUTUMINE UURALI TAUSTAL

PIRE TERAS
pire.teras@ut.ee

PRG2184
1.1.2024–31.12.2028
<https://sisu.ut.ee/esttyp/>

TARTU ÜLIKOO
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

Töörühma liikmed

Karl Pajusalu
Helle Metslang
Miina Norvik
Eva Saar
Uldis Balodis
Pire Teras
Tuuli Tuisk
Janek Vaab
Atte Huhtala
Patrick O'Rourke
Mihkel Rünkla

SLE Helsingis (2024), posterettekanne
„Southern Finnic polar questions
in their areal context“

Mida uurime?

Eesti, lõunaeesti (sh keelesaared), liivi, vadja ja areaalselt lähima põhjapoolse läänemeresoome keele, **isuri** keele tüpoloogilist muutumist, kasutades uute andmebaaside võimalusi

Fookuses

- tüpoloogilised muutused kolmel keeletasandil: fonoloogias, morfoloogias, süntaksis
- tüpoloogiliste muutuste ulatus ja omavahelised seosed
- haruldaste keelejoonte tekkemehhanismid
- keelevälised ja keelesisesed faktorid tüpoloogiliste muutuste põhjustajana
- keelekontaktide roll keelemuutuste tekkimisel
- teadliku keelearenduse mõju keelestruktuurile

Uurimisetapid ja andmebaasid

- Lõunaläänemeresoome keeleala ajalooline kujunemine
- Relevantsete tüpoloogiliste joonte valik
- Fonoloogiliste, morfoloogiliste ja süntaktiliste keelejoonte võrdlev analüüs
- Lõunaläänemeresoome keelte tüpoloogilise nihke võrdlev uuring

Taustaks ja esmaseks allikmaterjaliks:

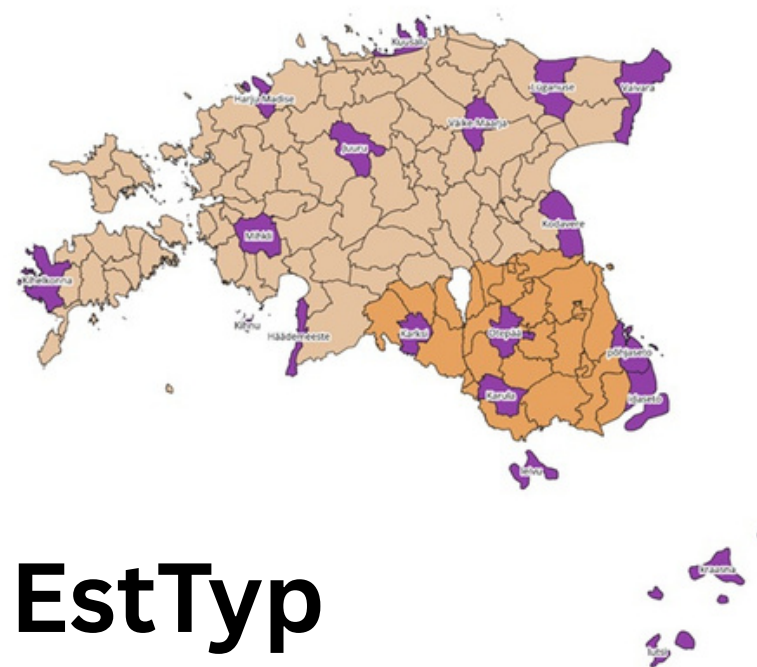
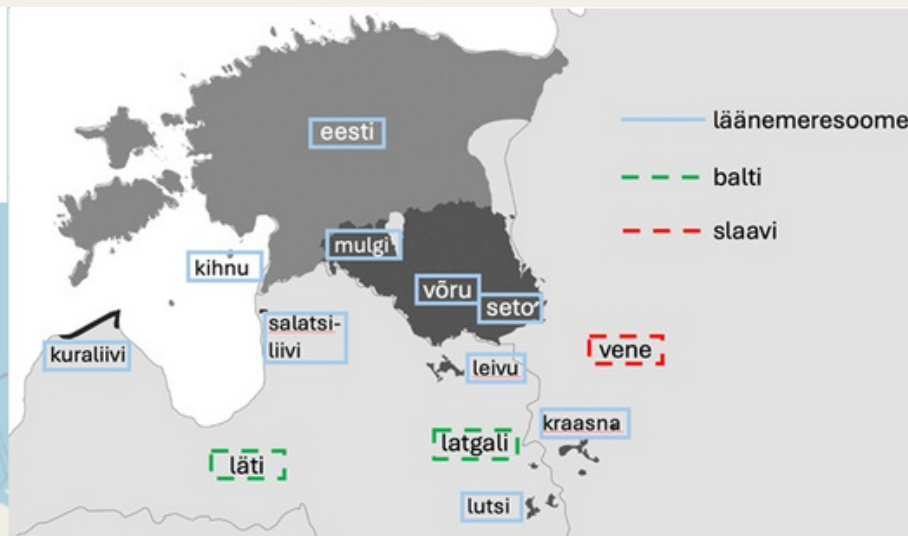
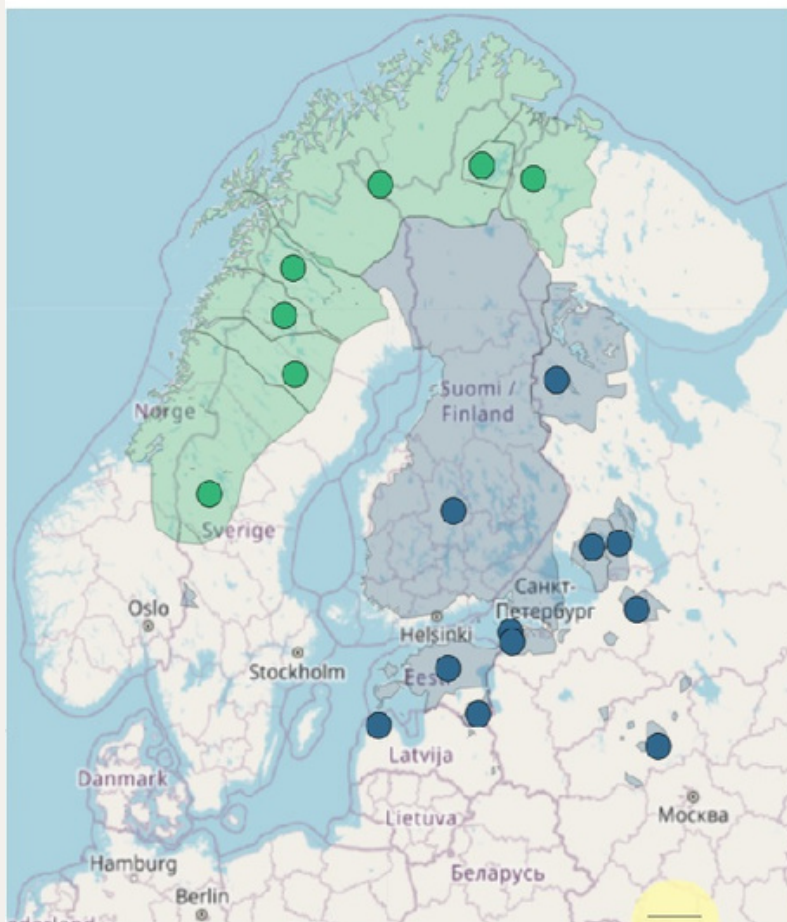
- **Grambank**: 195 joont, 2467 keelt, <https://grambank.clld.org/>
- **UraTyp**: lisaks 165 UT joont, 35 uurali keelt, <https://uralic.clld.org/>

Mida teeme?

- Täpsustame UraTypi andmebaasis keelejooni, kirjeldusi jms.
- Koostame EstTypi andmebaasi: 11 läänemeresoome keelele lisasime 25 keelevarianti, nende kontaktkeeli, ka keelejooni UraTypi omadele täienduseks

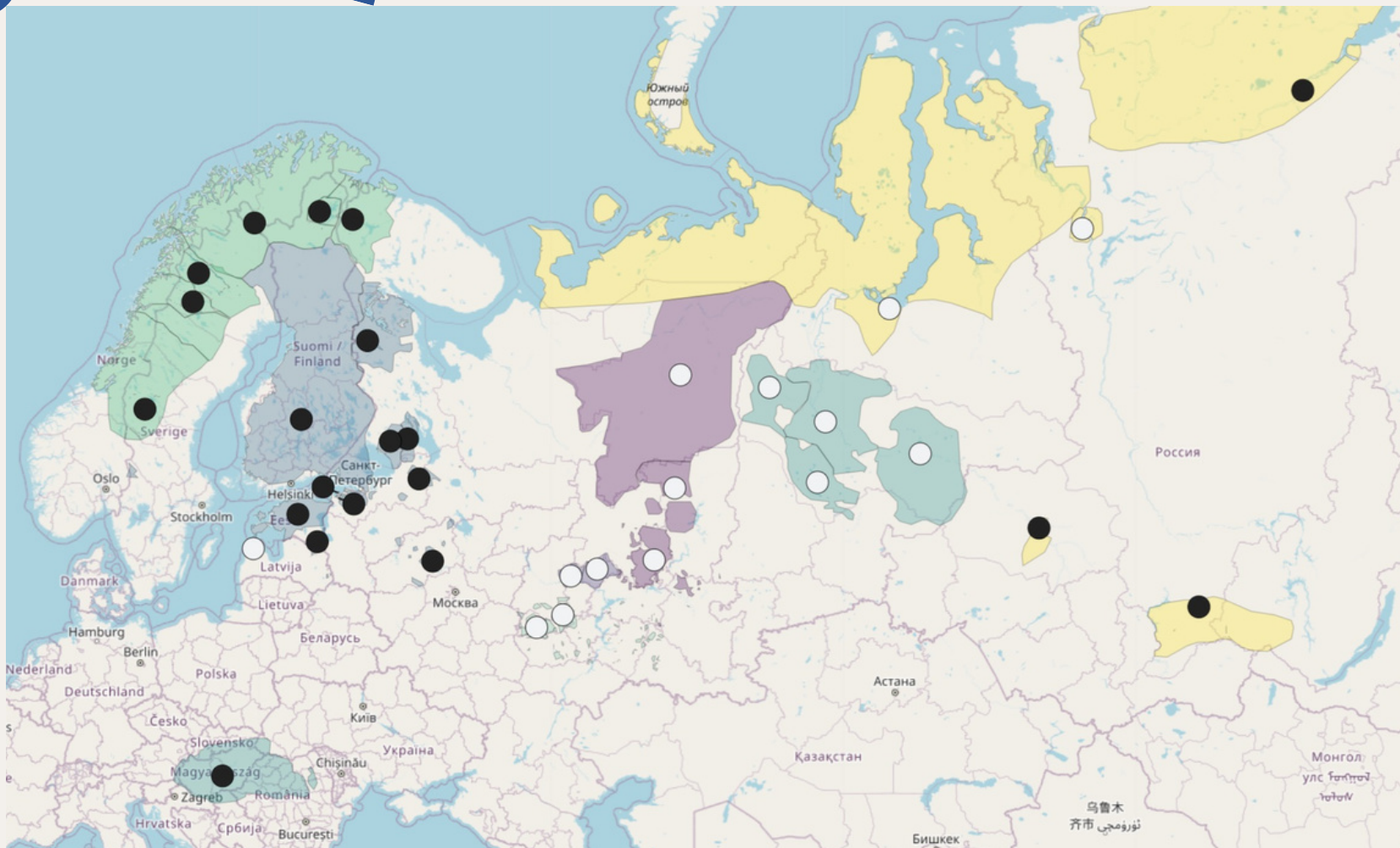
UraTyp

EstTyp

Is there laryngeal fricative [h]?

Pakume üliõpilastele

- Praktika käigus andmebaasis EstTyp erinevate keelte keelejoonte täpsustamine: kirjandusviidete ja näidete lisamine
- Uurimistööde teemad nt lõuna-läänemeresoome keelte fonoloogiast, morfoloogiast, morfosüntaksist – mõne keelenähtuse võrdlev uurimine

TARTU ÜLIKOO
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

DAK

**PROJEKT "DIGIAJASTU KEEL: SUULISED JA
TŠÄTIVESTLUSED"**

VIRVE VIHMAN
virve.vihman@ut.ee

sisu.ut.ee/dak

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

Töörühma liikmed

Teismeliste keel Eestis

Virve Vihman

Kristiina Praakli

Maarja-Liisa Pilvik

Mari Aigro

Mari-Liis Korkus

Kristel Algvere

Adele Vaks

Korpuste spetsialist

Suulise ja arvutisuhtluse keel

Tiit Hennoste

Kirsi Laanesoo-Kalk

Andriela Rääbis

Andra Annuka-Loik

Piret Upser

Andra Rumm

Katrin Tsepelina

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

sisu.ut.ee/dak

Digiajastu keel Eestis

Projekti eesmärk on arendada ja uurida nelja eesti keele korpust:

**Suulise eesti
keele korpus**

**Teismeliste
suulise keele
korpus**

teismelistekeel.ee

**Netikeele
korpus**

**Teismeliste
tšätikeele
korpus**

Näide TeKE
tšätivestlusest

su emakeel on eesti keel **rigt**?

nah hispaania keel

sirius

ofc its eesti keel

what languses u speak and how bad or good

inglise keel **suht** hea

vene keel **suht** sitt

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

sisu.ut.ee/dak

Löö projektiga kaasa

- Lugemisseminar
- Koolide külastused
- **Osale tšätikorjes!** (vt sisu.ut.ee/dak/)

Töö korpusega:

- Transkribeerimis- ja märgendamistöö

Näiteid uurimistöö teemadest

- 'Ei' suulistes vestlustes
- 'nagu' kasutus läbi aegade
- sõnavormide varieeruvus, mitte-standardsus
- noorte sõnavara
- registrite võrdlused

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

SuEMA

(PROJEKT "LIIGUTUSTEST KÕNENI: SUULISE EESTI KEELE MULTIMODAALNE ANALÜÜS")

PÄRTEL LIPPUS
partel.lippus@ut.ee

Mida uurime?

Uurime liigutuste seoseid kõnerütmiga eesti keeles.

Liigutuste ajastust kõne rõhkudega jälgitakse kolmel tasandil:

- Kuidas hääldusliigutustega rõhku väljendatakse.
- Kuidas pea ja kulmudega rõhke markeeritakse.
- Kuidas muud žestid rõhkudega kokku langevad.

Projekti meeskond

- Pärtel Lippus
- Eva Liina Asu
- Maarja-Liisa Pilvik
- Joshua Wilbur
- Andra Annuka-Loik
- Kristiina Vaik
- Liisa Kai Siimut
- Len Toots

Artikulatsioonikatse partnerid

University of California at Santa Barbara

- Matthew Gordon
- Argyro Katsika

Eituse uuringu partnerid

MPI Nijmegen

- Aslı Özyürek
- Hatice Zora
- Sevilay Şengül

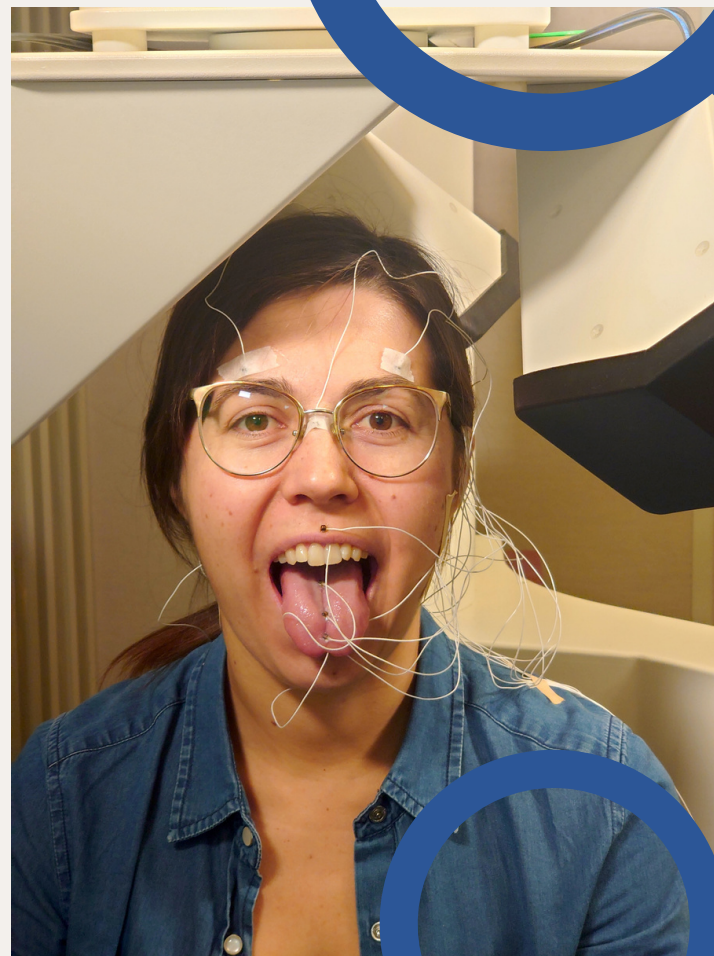

Kuidas uurime?

- Produktsioonikatsed, kus salvestame kõnet elektromagnetartikulograafia
- Analüüsimise liigutusi foneetikakorpus
- Katsetame liigutuste automaatset tuvastust

Mida pakume üliõpilastele?

- Lõputööteemasid
- Katsetes osalemist
- Märghendamistööd

Watch video on YouTube

Error 153

Video player configuration error

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

MIKO:

**MITMEKEELSE ÕPILASE KOOSTÖINE TOETAMINE EESTI
KEELE OSKUSE ARENDAMISEL:
ÕPETAJAD, LAPSEVANEMAD, KOOLIJUHID JA
KOOLIPIDAJAD**

MOON MEIER
moon.meier@ut.ee

Mida me uurime?

mitmekeelsete põhikooliõpilaste eesti keele õppe
toetamise viise ja raskusi; koostööpraktikaid

- otsime häid praktikaid
 - levitame parimaid praktikaid (soovitused, tegevuskava)
 - eesmärk jõuda koostöise ja süsteemse lähenemiseni (sekkumiskoolitus, muutuste elluviimine)

Miks?

- tõukub haridusreformist, aga mitte ainult

Kuidas uurime?

3 suunda: õpetajad; lapsevanemad; koolijuhid ja haridusametnikud

- intervjuud, vaatlused, küsitlusuuring => sekkumiskoolitus, soovitused, tegevuskavad

5 partnerkooli: Tartu, Pärnu, Harjumaa, Ida-Virumaa

MiKo (Mitmekeelse õpilase koostöine toetamine eesti keele oskuse arendamisel)

Kerttu Rozenvalde

Birute Klaas-Lang

Merilyn Meristo

Kairit Tammets

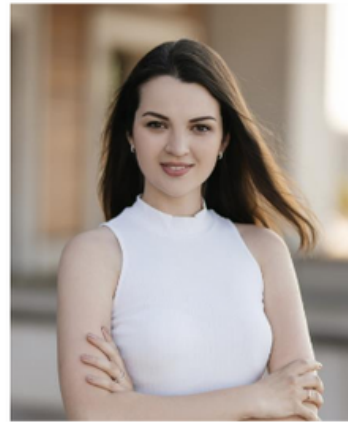
Kadri Koreinik

Helena Metslang

Anette Ross

Diana Vender

Moon Meier

Mida pakume üliõpilastele?

- tööd magistrantidele - intervjuutranskriptsioonide korrigeerimine
 - automaattranskriptsiooni alusel
 - õpetajad ja juhid
 - 2025/2026 sügistalv, talv, kevad

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

ARVUTILINGVISTIKA RAKENDUSED

KADRI MUISCHNEK

kadri.muischnek@ut.ee

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

Kes?

Kadri Muischnek, Siim Orasmaa, Kristiina Vaik
Doktorandid

Gerth Jaanimäe, Karl Gustav Gailit,
Kertu Saul

Üliõpilased

Karoliina Jõgi

Tegelemet

- (eestikeelse) teksti registrilise kuuluvuse automaatne määramine ja uurimine, milliste keeleliste tunnuste alusel seda teha saab;
- (eesti keele) automaatne süntaktiline analüüs;
- vanemate eestikeelsete tekstide automaattöötlus

Osaleme projektides:

Infoeraldus ajalooliste institutsioonide protokollidest. Ajaloolaste projekt, aga huvitavad arvutilingvistilised ülesanded: normaliseerimine, nimeolemite, ajaväljendite, sündmuste tuvastamine tekstis, automaatne märksõnastamine.

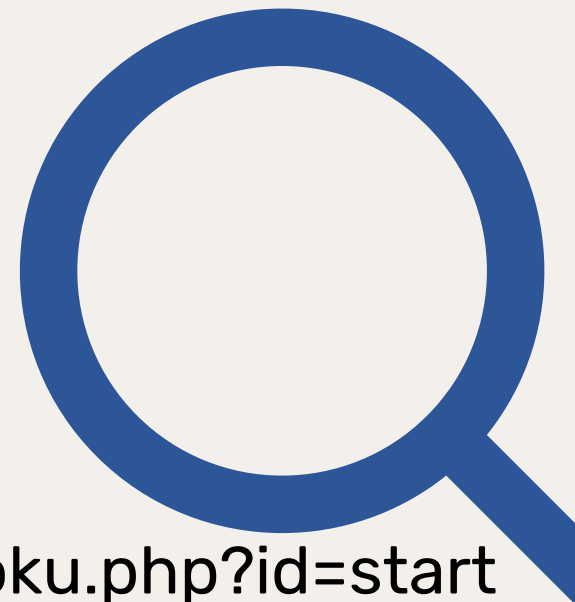
Eesti keele *Universal Dependencies*. Süntaktiliselt märgendatud korpusete loomine, kasutatakse nii arvutilingvistikas kui süntaksiuurimisel.

Osaleme projektides:

UNIDIVE <https://unidive.lisn.upsaclay.fr/doku.php?id=start>

Rahvusvaheline projekt püsiühendite (mitmesõnaliste leksikaalsete üksuste) kohast süntaksis ja nende automaatanalüüsist, UD edasiarendus

Mida pakume üliõpilastele?

- mitmesugust **märgendamistööd**, ka praktikana, ka tasustatuna
- **teisi huvitavaid ülesandeid**, nt kirjutada eestikeelne ja eesti keele uurimisele orienteeritud juhend süntaktiliselt märgendatud korpuste päringusüsteemile Grew-match <https://universal.grew.fr/>
- huvitavate **lõputööde** teemasid.

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

REFERENTSIAALSETE PRAKTIKATE TÖÖRÜHM

MARIA REILE
maria.reile@ut.ee

Referentsiaalsete praktikate töörühm

- Renate Pajusalu
- Helen Hint
- Maria Reile
- Piia Taremaa

Uurimistemasid ja -meetodeid

- Viitamine ja selle roll suhtluses ja mõtlemises/tunnetuses
- Nimisõnafraasi struktuur ja kasutus, eriti
 - määratlejad (*see jänes, too siil seal, seal metsas, oma käega*)
 - relatiivlaused (*maja, millel on punane katus*)
- Asesõnad ja asemäärsõnad, eriti isikulised (*tema, ta*) ja osutavad (*see, too, siin, seal*)

Eelkõige eesti ja lõunaeesti keeles, aga ka võrdlevalt teiste keeltega (vene, soome, tulevikus ehk ka läti)

- Korpused
- Katsed
 - psühholingvistilised katsed
 - katseliselt kogutud suuline materjal

Nii kvalitatiivne kui kvantitatiivne analüüs

Hetkel käsil

- *TOO eesti keeles – Mare läks majaomaniku juurde ja küsis otse, kas too ei rendiks tühje ruume tema mööbli- ja kunstisalongile.*
- *Pikad nimisõnafraasid – pisut tšabi pisut ülekaaluline ka ladina ameerika tüdruk väiksema rattaga (10), siuke vanem meesterahvas oma punase räti ja põllega (8)*

Käsil ei ole, **aga võtaks, kui oleks abilisi:**

- Võrdlus mõne eesti keele kontaktkeelega (pool)katseliselt kogutud materjali põhjal.
- *see ja too* funktsioonid kirjakeeles diakroonilisest perspektiivist

Talveseminar Narva-Jõesuus 2024

Maria SLE-I Helsingis 2024 töörühma ettekannet esitamas

Hiljutisimad publikatsioonid tutvumiseks:

- Coventry, Kenny R.; Gudde, Harmen B.; Diessel, Holger;; **Reile, Maria; Plado, Helen**; (2023). Spatial communication systems across languages reflect universal action constraints. *Nature Human Behaviour*, 7, 2099–2110.
- **Hint, Helen; Reile, Maria**; Kaiser, Elsi (2023). Third-person overt pronoun and zero reference in Estonian. Insights from two experiments. *ESUKA/JEFUL*, 14 (2), 75–109.

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

TARTU ÜLIKOOL
mitmekeelsuse keskus

MITMEKEELSUSE KESKUS

MARI-LIIS KORKUS, VIRVE VIHMAN
mari-liis.korkus@ut.ee, virve.vihman@ut.ee

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

Keskuse töötajad

- Virve Vihman
- Kerttu Rozenvalde
- Mari-Liis Korkus
- Moon Meier

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

www.mitmekeelsus.ut.ee

Keskuse eesmärgid

Koondada veebilehel
**mitmekeelsusega seotud
uurimistulemusi**, samuti jagada
veebis kasulikke praktilisi ja
teoreetilisi materjale.

Luua **virtuaalne
teabepunkt**, kust
huvilised saavad küsida
infot mitmekeelsuse kohta.

Korraldada koolidele ja
lapsevanematele **töötubasid** ja
seminare, et kummutada
mitmekeelsuse kohta
käivaid müüte.

Luua **ühine inforuum
uurijatele**, kes tegelevad
mitmekeelsuse eri
aspektidega.

Mitmekeelsuse keskus
levitab mitmekeelsusega
seotud teadustulemusi,
tutvustab neid
huvirühmadele ja tõstab
seeläbi teadlikkust
mitmekeelsuse kohta.

Löö keskuses kaasa!

- Panusta keskuse arendamisse
- Aita korraldada üritusi
- Õpi, kuidas mitmekeelsusega seotud teavet vahendada

Näiteid lõputööde teemadest:

- Mitmekeelsete laste areng
- Mitmekeelne keelekasutus Eestis
- Keelepoliitika
- Eesti keel välismaal
- jms.

TARTU ÜLIKOOL
eesti ja üldkeeleteaduse
instituut

VABA ARUTELU PROJEKTIDE ESITLEJATE JA TÖÖRÜHMADEGA

